

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Заїки Дар'ї Ігорівни на тему «Працівник ІТ-сфери як суб'єкт трудового права», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право»

Актуальність теми дослідження. Масове поширення процесів інформатизації та інтелектуалізації виробництва спровокували оновлення чинного законодавства щодо застосування нових ефективних форм зайнятості в ІТ-індустрії, що зумовило необхідність переосмислення теоретичних категорій і адаптування правозастосовчої практики до швидкоплинних процесів глобалізації.

Водночас поширеним явищем у сфері ІТ є прихована зайнятість. Безумовно, багато ІТ-спеціалістів є дійсно самозайнятими особами (фрілансерами), які працюють за цивільно-правовим договором або ж оформили гіг-контракт із ІТ-компанією. Але є спеціалісти, які уклали договір підряду, а фактично виконують трудову функцію за наявності ознак трудових правовідносин.

У зв'язку з цим, дисертація Заїки Дар'ї Ігорівни є своєчасним та актуальним науковим дослідженням, адже необхідно дослідити працівників ІТ-сфери як суб'єктів саме трудового права, розглянути проблеми трудових відносин в ІТ-сфері й запропонувати шляхи їх розв'язання.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться в дисертації. Зміст дисертації в цілому характеризується високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. За допомогою чітких визначень понять, проведеної систематизації та класифікації тощо, авторці вдалося досить аргументовано висловити свою думку щодо правового статусу працівника ІТ-сфери. Загалом дисертація, яка виконана у формі спеціально підготовленого рукопису становить цілісне і повністю завершене наукове дослідження із абсолютно чіткими висновками. Дисертантка під час проведення дослідження використовувала широкий набір наукових методів дослідження, зокрема: діалектичний, телеологічний, методи

порівняння і узагальнення та ін. Завдяки чому автору вдалося досягти хороших результатів свого дослідження та отримати достовірні, обґрунтовані висновки та рекомендації із вдосконалення правового регулювання праці в ІТ-сфері.

Наукова новизна одержаних результатів. Дослідження науковця містить низку положень, що мають бути оцінені як внесок у науку трудового права. Так, дисертантка досить аргументовано доводить доцільність запровадити у вітчизняній практиці нову засаду формування профспілок – на підставі виду діяльності, а не організаційно-правової форми роботодавців (на горизонтальній, а не вертикальній засаді), що дасть змогу набувати членства працівникам із нестандартною формою зайнятості й самозайнятим особам, які мають однаковий вид діяльності, на рівні з працівниками, які уклали традиційний трудовий договір.

У роботі висловлено позицію про необхідність на національному рівні розробити примірну форму GDPR комплаєнс-політики та інструкцію з упровадження GDPR комплаєнсу на підприємствах, в установах, організаціях і затвердити їх Мінцифрою та Мін'юстом, що дасть змогу українським ІТ-компаніям уникнути сплати штрафів за порушення Загального регламенту захисту даних ЄС (GDPR), зокрема цифрових прав осіб, що проживають у ЄС, через неналежне оброблення їхніх даних онлайн.

Дисертанткою вперше надається визначення трудових відносин в ІТ-сфері, під якими розуміється вид трудових відносин, пов'язаних зі збиранням, обробленням й переданням даних на базі обчислювальної та інформаційної техніки для отримання інформації нової якості та її використання.

Заслуговує на позитивну оцінку розмежування таких нетипових форм зайнятості працівників ІТ-сфери, як робота за викликом (за потребою), робота «нуль годин», робота «мінімум-максимум» і робота з нефіксованим робочим часом. При цьому, дисертанткою доведено наступне: договір про роботу за викликом (за потребою) можна ототожнити з договором «мінімум-максимум»; договір про роботу «нуль годин» є різновидом договору про роботу за викликом, тобто й різновидом договору «мінімум-максимум»; трудовий

договір з нефіксованим робочим часом – різновид договору про роботу за викликом (роботу «мінімум-максимум»), у якому встановлено мінімальну межу 32 години на один календарний місяць, поряд з цим він не є договором про роботу «нуль годин», оскільки в цих договорах не збігається мінімальна тривалість робочого часу.

У роботі також виокремлено такі особливості умов праці в ІТ-сфері:

- 1) облік робочого часу запроваджується за допомогою тайм-трекерів;
- 2) під час розподілу робочого часу дотримуються принципів Agile і Waterfall;
- 3) працівники ІТ-сфери мають право на додаткову щорічну відпустку за роботу за комп'ютером до чотирьох календарних днів, оскільки виконують трудову функцію безпосередньо за комп'ютером;
- 4) для сумлінного виконання трудових обов'язків створюють безпечний робочий кіберпростір;
- 5) до складу додаткової заробітної входять: sign in bonus, referral bonus, annual bonus, винагороди за досягнення KPI, retention bonus, виплати LTIP тощо;
- 6) заробітна плата працівників ІТ-сфери встановлюється в гривневому еквіваленті до долара США або іншої іноземної валюти, що заміщує індексацію заробітної плати.

Повнота викладу одержаних результатів. У дисертації чітко визначено об'єкт і предмет дослідження. Дисертантка досить вдало сформулювала мету дисертаційної роботи, що полягає в тому, щоб на підставі аналізу та систематизації наявних доктринальних положень та сучасної проблематики трудових відносин із працівниками ІТ-сфери, надати висновки, рекомендації та пропозиції щодо удосконалення трудового законодавства в умовах його кодифікації.

Дисертація Заїки Д.І. характеризується ознакою єдності змісту. План дисертації є логічним і послідовним, відповідає змісту проблеми, що досліджується. Виклад матеріалу є логічним і системним, висновки отримали належне наукове та практичне обґрунтування.

Дискусійні положення дисертації. У цілому дисертаційна робота Заїки Дар'ї Ігорівни виконана на належному науковому рівні. Однак, як і кожна

наукова праця, дисертація містить дискусійні положення, що потребують додаткового обґрунтування, та щодо яких можна висловити певні міркування, які можуть бути враховані дисертантом у подальшій науковій роботі.

1. У дисертації розкрито особливості правового регулювання робочого часу і часу відпочинку працівників ІТ-сфери. Зокрема, виокремлено такі особливості умов праці в ІТ-сфері, як запровадження обліку робочого часу за допомогою тайм-трекерів; слідування принципам Agile та Waterfall під час розподілу робочого часу; наявність права на відпустку за роботу за комп'ютером тощо. Чи існують особливості правового регулювання внутрішньозмінних перерв працівників ІТ-сфери?

2. Перевагою цього дослідження є виділення трудової функції, як одного з ключових факторів розмежування трудових відносин працівників ІТ-сфери від цивільно-правових, що пов'язані із працею. Так, дисертантка зазначає, що вона є обов'язковою умовою трудового договору на відміну від цивільно-правового, що пов'язаний із працею, під час укладення якого сторони зосереджуються на погодженні кінцевого матеріального результату. У розвиток цього питання зазначимо, що у дисертації не вистачає аналізу визначення поняття «трудова функція», закріпленого в ст. 4-1 КЗпП України. Чи вважаєте Ви вказану дефініцію всебічною, вичерпною та повною?

3. У роботі досліджено правовий статус працівника ІТ-сфери. Однак у дисертації не вистачає наскрізного аналізу трудової дієздатності та деліктоздатності суб'єктів трудового права. Чи вважаєте Ви, що трудова дієздатність та деліктоздатність працівника ІТ-сфери має свої особливості?

4. У підрозділі 3.1 під час аналізу підстав звільнення ІТ-працівників не зайвим було б розглянути підстави, передбачені трудовим договором з нефіксованим робочим часом, з огляду на п. 8 ч. 1 ст. 36 КЗпП України.

Поряд з цим, наведені міркування не впливають на загальний позитивний висновок щодо виконаної роботи та не применшують наукової цінності рецензованого дослідження.

Загальний висновок. Дисертаційна робота виконана на високому теоретичному рівні, матеріал дисертації викладено в логічній послідовності, всі висновки отримали необхідну і достатню теоретичну аргументацію та є методологічно обґрунтованими. За своїм змістом і загальною спрямованістю дисертаційне дослідження Заїки Д.І. відповідає обраній нею спеціальності 081 – «Право», робота пройшла належну апробацію. Дисертація є самостійною завершеною роботою, в якій відсутні порушення академічної доброчесності. Оформлення дисертації в цілому відповідає встановленим вимогам.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація Заїки Дар'ї Ігорівни на тему «Працівник ІТ-сфери як суб'єкт трудового права», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право».

Рецензент

**кандидатка юридичних наук,
доцентка, доцентка кафедри трудового права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого**

Іляна ЗІНОВАТНА

